

N:o 13.

Auk. till Riksd. Kansli den 20 Maj 1875, kl. 7 e. m.

*Första Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 10,
angående väckt fråga om rättighet för församlingarne i
Lunds stift och Halland att, under vissa vilkor, för-
foga öfver den till klockarne nu utgående helgonskyl-
den.*

Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion, N:o 54, har Herr *Sven Nilsson*, i år liksom under flera föregående riksdagar, föreslagit, att församlingarne i Lunds stift och Halland måtte erhålla rättighet att föfoga öfver den till klockarne nu utgående helgonskylden; och har bemälda Kammarer Andra Tillfälliga Utskott, uti häröfver afgifvet utlåtande, N:o 5, hemställt det Riksdagen ville besluta:

att hos Kongl. Maj:t göra underdånig anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, om och i hvilken mån det må kunna medgifvas församlingarne i Lunds stift och Halland rättighet att sjelfva föfoga öfver den helgonskyld, som till klockarne af församlingarne utgår, med vilkor dock, att denna afgift skall användas för det med densamma ursprungligen afsedda ändamål: kyrkotjenstens uppe-

Bih. till Riksd. Prot. 1875. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 10 Häft.

hållande och barnens undervisning; äfvensom att Kongl. Maj:t måtte i nåder tillse, om och huruvida i de församlingar, der ett sådant förfogande öfver helgonskylden kunde komma att föranleda minskning i klockarens lön, pastoratet i sin helhet må kunna tillförbindas att efter samma grund emellan församlingarne, hvarefter helgonskylden från början utgått, ersätta denna förlust till de klockare, hvilka redan erhållit fullmakt å tjensten vid den tid, då nådigt beslut i fråga om dispositionsrätten öfver helgonskylden på nu föreslagna sätt kan komma att träda i verk-samhet.

Denna hemställan har Andra Kammaren, genom beslut, som blifvit Första Kammaren delgifvet, för sin del bifallit; och har Första Kammaren öfver detta ärende infordrat sitt Första Tillfälliga Utskotts utlåtande.

Till en början ber Utskottet att få återkalla i minnet, att vid 1873 års riksdag, då detta ärende senast förevar, fattade och vidblef Andra Kammaren ett lika beslut med det som nu blifvit Första Kammaren delgifvet, hvaremot Första Kammaren för sin del beslöt:

att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla att det måtte varda de församlingar i Skåne, Halland och Blekinge, hvilka ej redan erhållit tillåtelse till användande för folkskolans behof af den ifrån församlingen utgåendeklockare helgonskyld, medgifvet, att, derest denna helgonskyld, antingen vid den allmänna reglering af klockarnes löneförmåner, hvilken till följd af Riksdagens underdåniga skrivelse den 30 April nästlidna år kan vara att emotse, eller ock dessförinnan i särskilda fall, efter undersökning och pröfning i den ordning Kongl. Maj:t i nåder bestämmer, kan finnas öfverstiga hvad till fyllnad i klockarens tillbörliga aflöning erfordras, det må varda åt församlingarne öfverlemnadt att om öfverskottet sjelfva föfoga, dock under vilkor att det blifver till folkundervisningens befrämjande användt.

Vidkommande helgonskyldens tillkomst och nuvarande förhållandet med församlingarnes dispositionsrätt öfver densamma, har Första Kammarens Andra Tillfälliga Utskott uti sitt rörande detta ämne, under 1873 års riksdag, afgifna betänkande meddelat följande underrättelser.

„Helgonskylden, hvilken icke är ränta, ej heller tionde, utan en särskild från församlingarne utgående afgift, blef först påbjuden genom två af Erkebiskop Birger åren 1500 och 1503 utfärdade bref, hvarefter den erhöi fast-ställelse genom danska Riksrådets bref af år 1532. Af denna afgift anslogs

en del till presterskapet och en annan del till klockarne, med förbindelse för de senare att göra tjänst i kyrkan och undervisa ungdomen i socknarne. Då, i sammanhang med reformationens införande i Danmark, undervisningsverket blef ett föremål för regeringens synnerliga uppmärksamhet, förordnades genom ordiantien den 14 Juni 1539 och sedermera genom Kongl. brefvet den 23 Mars 1568, hvilka författningar i Malmö recess konfirmerades, att stadsskolorna i Skåne, Halland och Blekinge skulle till understöd för lärare och lärjungar få på sig öfverflyttad klockarnes helgonskyld i de församlingar, emellan hvilka och staden afståndet icke öfversteg två mil, dock mot skyldighet för skolorna att öfvertaga fullgörandet af de åligganden, hvilka med åtnjutandet af helgonskylden voro förenade. Den utväg, hvilken sålunda för mer än tre sekler tillbaka måste, på bekostnad af landsförsamlingarne, anlitas för att anskaffa nödiga medel till underhåll af de mindre stadsskolorna, ansågs ännu åren 1824 och 1836 icke vara förkastlig, ity att genom Kongl. bref, hvilka nämnda år blefvo utfärdade, stadgades att till aflöning åt lärarne vid ett högre elementarläroverk, afsedt först att förläggas i Sölvesborg, men sedermera, under namn af katedralskola, inrättadt i Lund, indrogs och anvisades klockarnes helgonskyld ifrån en del andra församlingar. Denna anordning framkallade dock missnöje inom de församlingar, som sålunda blefvo i mistning af en inkomst, hvilken dittills på ett mera märkbart sätt kommit dem sjelfva till godo, och föranledde ansökningar om helgonskyldens återställande, hvilka ansökningar ock tillvunno sig det afseende att, uppå framställningar af Kongl. Maj:t, Rikets Ständer anvisade kontanta statsanslag, svarande emot den inkomst skolorna uppburo af helgonskylden, hvilket skedde vid riksdagen 1840—1841 hvad beträffar katedralskolan i Lund och vid riksdagen 1853—1854 i afseende på de öfriga skolorna. Vid fattandet af dessa beslut medgafs tillika, att de församlingar, hvarifrån helgonskylden utgått till skolan i Lund, skulle, så vidt de förbundo sig att uteslutande använda helgonskylden till folkskolorna, varda vid oqvald besittning deraf bibehållna, äfvensom att de öfriga församlingar, hvilka, på sätt här ofvan förmäles, varit i mistning af helgonskylden, borde återfå densamma under förbindelse att efter de närmare föreskrifter, som af Kongl. Maj:t meddelades, använda den till dess ursprungliga ändamål, bestridandet af klockaretjensten i kyrkan och barnaundervisningen. Till följd häraf äro församlingarne i dessa tre provinser nu mera så till vida likställda, att klockarehelgonskylden är inom dem alla att för sin ursprungliga bestämmelse använda, hvaremot, i afseende på dispositionen inom den sålunda bestämda gränsen, för de församlingar, från hvilka helgonskylden varit till stadsskolorna anvisad, en möjlighet blifvit beredd att med inkomsten deraf kunna minska bidragen till folkskolan. Af denna förmån är det, som de öfriga församlingarne nu äfven önska komma i åtnju-

tande, hvarjemte särskildt till rättelse framhållits obilligheten deraf, att i pastorat, som bestå af två socknar, af hvilka den ena oafbrutet innehaft och den andra förlorat men återvunnit helgonskylden, afföningen till den gemensamme klockaren faller vida mera tung på den förra än på den senare församlingen.“

För sin del anser Utskottet, att då, i hvad angår den förestående allmänna omregleringen af klockarnes löneförmåner, helgonskylden är ett undantagsförhållande, gällande endast för en mindre del af landet, så torde lämpligen böra tagas i betraktande, huruvida, icke oberoende af nämnda lönereglering eller möjligen i sammanhang dermed, rättelse kan ske uti det länge öfverklagade missförhållandet i afseende å församlingarnes rätt att öfver helgonskylden disponera. Och enär det i sådant ändamål framställda förslag, som Medkammaren godkänt, synes, under nu varande omständigheter, förtjent af bifall, får Utskottet hemställa,

att Första Kammarerna måtte biträda det af Andra Kammarerna i frågan fattade beslut.

Stockholm den 20 Maj 1875.

På Utskottets vägnar:

C. Fr. Wærn.

Rättelse

uti Första Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 10 (i Samlingen N:o 13).

Sid. 4, rad. 9 uppfir. *står*: huruvida, icke oberoende
läs: huruvida icke, oberoende
